

INFO LGOG KRING TER HORST

Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap kring Ter Horst
Opgericht 1 januari 1974

1989 no 0; 1990 no 1 en 2; 1991 no 3 en 4; 1992 no 5 en 6; 1993 no 7 en 8;
1994 no 9 en 10; 1995 no 11, 12 en 13; 1996 no 14 en 15; 1997 no 16 en 17;
1998 no 18 en 19; 1999 no 20 en 21; 2000 no 22 en 23; 2001 no 24 en 25; 2002
no 26 en 27; 2003 no 28 en 29; 2004 no 30 en 31; 2005 no 32 en 33; 2006 no
34 en 35; 2007 no 36 en 37; 2008 no 38 en 39; 2009 40 en 41; 2010 no 42 en
43; 2011 no 44 en 45; 2012 no 46 en 47; 2013 48 en 49; 2014 no 50 en 51;
2015 no 52 en no 53; 2016 no 54 en 55; 2017 no 56 en 57;

INFO LGOG KRING TER HORST

Negenentwintigste jaargang, nummer 57, september 2017

Een uitgave van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap
kring Ter Horst.

INFO LGOG verschijnt twee maal per jaar. De oplage is 200 exemplaren.

REDACTIE INFO LGOG

Dhr. J.H. Jenniskens (Jos)
Engelerveld 14, 5961 DP Horst.
Telefoon: 077 398 2948
Telefoon: 06-13636386
e-mail: josjenniskens@home.nl

Dhr. J.T.L. Duijf (Jan)
Kloosterstraat 19, 5961 GE Horst
Telefoon: 077 398 8322
e-mail: jtlduijf@hetnet.nl

Redactieadres: Engelerveld 14, 5961 DP Horst, telefoon 077 398 2948

INHOUDSOPGAVE

<i>Van de redactie</i>	4
<i>Het woord is aan de voorzitter</i>	5
<i>Column:</i> Historische sensatie (13) Wim Moorman	7
Artikelen	
Ter Voert in de Echo	11
Straatnamen in America	15
Monumentale kerk Broekhuizenvorst herrijst	21
Jachthonden in Tienray	25
Langs de boorden van de Peel	27
De oorlogsgraven stichting deel 2	37
Melderslo in de krant vóór 1940	49
De streekgevangenis in Huys ter Horst	55
Bestuurszaken	
Programma 2017	63
Bestuur LGOG kring Ter Horst	64

VAN DE REDACTIE

Enkele nummers geleden schreven we dat geschiedenis als beleving een belangrijk onderdeel van de LGOG-activiteiten vormt. Historische reizen en wandelingen zijn bijzonder populair bij onze leden. Hierover zijn veel artikelen opgenomen.

De column 'historische sensaties' van Wim Moorman en de beschouwingen over de archeologie door Xavier van Dijk vormen een vast gegeven in onze INFOLGOG. Al heeft Xavier door vakantie af moeten zien van een bijdrage in deze INFO.

Naast deze bijdragen krijgen we veel artikelen vanuit alle kernen van Horst aan de Maas. Onze vaste "correspondenten" zijn inmiddels gegroeid tot zes personen die voor elke INFO een bijdrage leveren.

U begrijpt dat de redactie verguld is met de vaste inbreng van deze ervaren schrijvers en publicisten.

Echter niet alle kernen krijgen momenteel aandacht. De redactie gaat daarom verder met het actief benaderen van personen voor het schrijven van een artikel over hun kern.

Tenslotte willen we onze lezers nogmaals oproepen om vooral, mondeling of schriftelijk, te reageren op de kwaliteit, vorm en inhoud van deze INFO LGOG. ◀

HET WOORD IS AAN DE VOORZITTER

UITDAGING

Marcel van den Munckhof, (voorzitter)

Bij het schrijven van dit inleidende woordje lijkt de zomer al voorbij: veel regen, matige temperaturen en een enkele keer het pieken van de thermometer richting 30 graden waarbij het uiteindelijk toch niet lukt. Hopelijk krijgen we nog een oudewijvenzomer. Steeds wordt gezegd dat deze wisselingen komen door de klimaatveranderingen. In 2012 hebben we in onze kring daar al aandacht aan besteed, in een lezing van de heer Peeters uit Weert op 1 februari.

Als bestuur hebben we toen gekozen voor een lezing door een geograaf en niet door een historicus. Een bewuste keuze omdat we ook graag over onze eigen grenzen heen kijken of door een andere bril. Dit jaar willen we dat ook weer doen door actuele onderwerpen in een historisch perspectief te plaatsen. Zo is het thema van de Maand van de Geschiedenis (elk jaar in oktober) in 2017 Geluk. Op de site van www.maandvandegeschiedenis.nl kunt u daar talrijke voorbeelden van zien. LGOG Kring Ter Horst heeft gekozen voor het thema Gelukszoekers. Onze streek wordt overspoeld door arbeidsimmigranten; op dit moment uit het oosten van Europa, in de jaren 50 en 60 uit landen als Turkije en Marokko. Onderzoeksinstituut Etil heeft onderzoek gedaan naar de huidige stand van zaken; een stafmedewerker van dit instituut komt in september ons vertellen over de resultaten van dit onderzoek. Aansluitend draaien we een film van cineast Marijn Poels die een film over een Marokkaanse gastarbeider van het eerste uur heeft gemaakt en waarin de thematiek aan de orde komt. Op deze manier benaderen we de geschiedenis dus op een heel andere wijze en denken we binnen het thema van de Maand van de Geschiedenis te blijven.

Zo belichten we in december 500 jaar Reformatie. De Lutherse storm is in onze contreien redelijk snel overgewaaid maar we hebben een dominee gevraagd wat dieper op die 500 jaar in te gaan en wat het betekend heeft voor onze streken. Ik wil me overigens nu beperken tot het noemen van deze twee bijeenkomsten omdat deze

er wat alternatieve benadering betreft uitspringen. De andere bijeenkomsten zijn natuurlijk evenzeer de moeite waard!

En toch, ondanks wat ik zojuist schreef: ik kan niet aan de verleiding weerstaan om nog twee erg bijzondere zaken te noemen voor dit jaar: de wintercursus op de eerste plaats. We hebben een classicus uitgenodigd om in de winter enkele keren te komen en een cursus, speciaal voor ons, samen te stellen over het Latijn dat genealogen moeten kennen. Steeds minder mensen hebben kennis van de klassieke talen en lopen daardoor vast bij het bestuderen van genealogische teksten. Om die reden organiseren we deze winter een cursus waarin u de basisprincipes en –woorden leert.

Een tweede erg bijzondere activiteit is pas erg laat binnengekomen. Daarom wordt het ook als extra activiteit georganiseerd. Op woensdag 4 oktober komt de heer Duijf ons vertellen over de talrijke plannen die ontwikkeld worden vanwege het 800-jarige bestaan van Horst in 2019. En hij komt dan ook uit de doeken doen dat de activiteiten zich, wat hem betreft, niet beperken tot de kern Horst maar dat ook alle andere kernen van de gemeente aangesproken zullen worden. Onze inleider heeft de functie van creatief regisseur en zal die avond, op onze uitnodiging, voor onze leden en voor heemkundeverenigingen in de gemeente praten en de ideeën die er bij ons leven, inventariseren. Tijd voor discussie ook dus. Misschien wel interactief...

U ziet, de kring organiseert weer tal van mooie activiteiten. Wij nodigen u van harte uit om deel te nemen. Vertelt u er gerust over aan uw familieleden en aan vrienden en bekenden. Neem hen mee, ook zij zijn van harte welkom en maken zo kennis met onze kring! Mede namens mijn collega' van het bestuur wens ik u en ons allen een mooi seizoen toe! ◀

HISTORISCHE SENSATIES (13)

Olifantenpaadje

Wim Moorman

Je hebt een olifantengeheugen, een olifantenpijp en een olifantenhuid. Maar ook een olifantenpaadje. In tegenstelling tot de drie eerstgenoemde olifantenwoorden komt 'olifantenpaadje' niet voor in Van Dale's Groot woordenboek van de Nederlandse taal. Terwijl olifantenpaadjes toch ongeveer zo oud zijn als de mensheid.

Gelukkig zijn er meer wegen die naar Rome leiden. Wikipedia heeft bijvoorbeeld wel een begripsverklaring: 'Een olifantenpad of olifantenpaadje, soms ook wel afstekertje genoemd, is een niet-officieel fiets- of wandelpad dat onbedoeld door gebruikers van de reguliere fiets- en wandelpaden in de loop van de tijd wordt gecreëerd. Meestal ontstaat een dergelijk pad in een stuk groen, om zo een stuk van de officiële route af te kunnen snijden.' Met andere woorden: waarom moeilijk doen als het ook makkelijker kan?

Omdat ik ervan overtuigd ben dat de mensheid in de loop der tijden nauwelijks is veranderd, veronderstel ik dat olifantenpaadjes ongeveer zo oud zijn als de mensheid. Kan ik dat bewijzen? Nee. Iets bestaat pas echt als er schriftelijk bewijs voor is.

Op zoek naar het oudste schriftelijk bewijs voor het bestaan van olifantenpaadjes overweeg ik op regenachtige zondagmiddagen en bij gebrek aan toereikende bijbelvastheid wel eens de bijbel na te slaan op het bestaan van olifantenpaadjes. Komt er misschien nog wel eens van, maar ik verwacht in

de bijbel vooral metaforische olifantenpaadjes aan te treffen en geen verwijzingen naar fysieke olifantenpaadjes.

Nader onderzoek zal het allemaal moeten uitwijzen. Zo lang het nog niet zo ver is en zo lang het tegendeel niet is bewezen, claim ik dat het oudste schriftelijk bewijs wereldwijd van het bestaan van olifantenpaadjes dateert uit 1703 en dat dit bewijs afkomstig is uit ... Horst!

Op zoek naar iets anders stuitte ik drie jaar geleden bij toeval op dit bewijs in het archief van het dorpsbestuur van Horst (inventarisnummer 304) dat op zijn beurt onderdeel is van het gemeentelijk archief. Het gaat om een verordening die schout (zeg maar burgemeester) Reinier van Eindt op 6 december 1703 uitvaardigde in naam van de heer van Horst, Johan Willem van Wittenhorst.

Alson aenden ondoorges: clachtigh
is voor gekomen, dat vele in-
-woonders deser Heerlijckheit, hien
niet te vreden hoorden te gaen
over de gemene weggen Heggen
ende Straeten, hien selven verstanten
mit gaen en staen gebruikken
particuliere vruchtbaere bouwen en
weijlanden, ende over deselven
Goedaenighe wegen en voetpaeden
maecken, datte vruchten ende groe-
-sen daerdoor teensmaal woirden
vertreden ende verdorven, ende
om hinnen doorgaen te gemaek-
-kelijker te maecken, de Heggen
ende wijnen van een ander mer-
-kelijck beschaedigen oft vrijtwerps
het welck altes geensints en kan
worden toegelaten; soo woirdt

Gemeente archief Horst 304

Van Eindt schrijft dat vele Horstenaren blijkbaar niet genoeg hebben aan de openbare wegen, stegen en straten en er niet voor terugschrikken op particulier terrein 'wegen ende voetpaden [te] maecken'. Met als gevolg schade aan de gewassen. De boosdoeners menen het zich zelfs te kunnen permitteren andermans heggen en tuinen te vernielen 'om hunnen doorganck te gemaeckelijcker te maecken'. Gedrag dat 'geensints en can worden toegelaeten' en daarom hangt makers en gebruikers van de paden voortaan een boete van een gulden boven het hoofd.

Is dat bewijs of is dat geen bewijs? Is dat een historische sensatie of is dat geen historische sensatie? ◀

MB Administratie

voor uw complete administratie

Marjo Beckers

tel. 077 - 397 17 12

e-mail: marjobeckers@hetnet.nl

FA. H. THEUNISSEN & ZN

dakbedekkingen
sinds 1927

Noordsingel 11, 5961XW Horst

Telefoon 077-3981420

Telefax 077-3988603

Internet www.theunissen-dakbedekkingen.nl

GESCHIEDENIS VAN HORST PUBLIKATIES IN DE VOORMALIGE ECHO

H. G. ter Voert †

H.G. Ter Voert (1905-1984) verdiepte zich jarenlang in de regionale historie en publiceerde daarover regelmatig in de Echo. In 1935 werd hij benoemd tot hoofd van de Lagere School in Griendtsveen. Tot aan zijn pensionering in 1970 zou hij deze functie blijven bekleden.

Hij schreef een reeks over het kasteel van Horst en zijn bewoners. Zijn artikelen bevatten een schat aan wetenswaardigheden. De redactie heeft daarom besloten om delen van de serie nogmaals te publiceren.

De kinderen van Willem Vincent van Wittenhorst (vervolg)

Baron Johan van Wittenhorst was met zijn compagnie in dienst van de Heren Staten Generaal der Verenigde Nederlanden. Zijn ruiters waren huursoldaten en moesten dus loon ontvangen. Bij naspeuring over de oorlogsjaren 1702-1713 blijkt dat van een geregelde loonbetaling door het Huys ter Horst geen sprake is. Wel ontvingen rekruten en andere aangenomen ruiters bij het aangaan van de dienst als onderpand een handgeld en meestal een voorschot op hun soldij (gage of Traktement genoemd), een enkele keer ook nog drinkgeld. Dit bewijzen meerdere posten uit de jaarrekeningen van het Huys ter Horst.

30 Januari werden twee ruiters van Well aangenomen. Zij ontvingen als handgeld ieder 4 patakons en 1 april daarna ieder 2 patakons voorschot op hun gage

In 1711 is aan 2 ruiters als handgeld gegeven 24 gl. Bij die gelegenheid verteerden de knechten van de Baron voor 4 gulden. In 1711/12 (het boekjaar liep van mei tot mei) kregen de rekruten Wilm Gerits en Jan van Helden als handgeld 24 gl., als drinkgeld 1 patakon en als voorschot op hun traktement ieder 4 gl. Een rekrut uit Helden, die met de beide voorgaande naar Mechelen ging, ontving 1 patakon reisgeld.

Aan N. Brouwers van Helden werd 18 gl. handgeld betaald. Wellicht was dat de rekrut uit Helden, die met Wilm Gerits en Jan van Helden meegang naar Mechelen.

In de boekhouding van het kasteel zijn overigens slechts drie normale loonbetalingen aan ruiters te vinden: Aellart den ruiter ontving 22 maart 1710 op zijn gage 2 patakons; Jan van Heukelom 8 april 1711 op zijn gage 32 gl. 11 st. en Ruiter Buick 12 febr. 1712 op zijn traktement 4 gl. Vermoedelijk zijn de loonbetalingen aan de andere ruiters geboekt door de solliciteur van de compagnie te 's-Gravenhage.

Het loon van zijn personeel moest de Baron zelf betalen, d.w.z. de rentmeester betaalde het uit de inkomsten van het kasteel, die door de Markiezin beheerd werden. Nogmaals, de Baron is nooit meer dan in naam Heer van Horst geweest. Maar hij trok er zich blijkbaar niet bijster veel van aan. Hij zorgde er wel voor dat hij niets te kort kwam. Hij leefde als een edelman en moeder moest maar betalen.

De lonen van het personeel van de Baron werden al even onregelmatig betaald als die van het personeel op het kasteel.

Wat het personeel van de Baron betreft:

- In 1706 Charles de kok ruim 280 gulden, nl. de volle betaling van zijn loon plus het voorgeschoten geld.
- Wolter de koetsier kreeg als loon 24 gl. per jaar.
- Hend Heijnen 23 gl. 4 st.
- Wilm de stalknecht 12 gl.
- Peter Pouwels 23 g 4 st.
- In 1710 kreeg de keukenmeid van Zijne Genade als loon 52 gl. 16 st.
- In 1711 ontving Blum de kok 52 gl. 16 st. per jaar.
- Gijl de ezeldrijver 22 gl. 16 st.
- In 1712 werd aan Blum de kok 160 gl. betaald,
- aan Peter de ezel drijver 27 gl. 4 st.
- Jean de koetsier. een jaar loon 57 gl. 12 st.
- In 1713/14 Philippe Deschamp als kok een loon van 67 gl. 12 st.
- Peter de ezeldrijver 10 gl.

Dit is alles wat over de jaren 1706 t/m 1713 als loon van het personeel van de Baron vermeld is in de boekhouding van het kasteel. Maar er moet wel bij gezegd worden, dat de Baron her en der geld leende, soms grote bedragen. die naderhand door moeder

afgelost moesten worden, wilde ze haar goede naam niet te grabbel gooien.

Zo werd bijv. in 1706 aan de Heer van Swolgen ruim 412 gl. terugbetaald, aan Jean Prion 640 gl. meegegeven naar Utrecht en aan Sibertus van Aefferden voor zijn zuster Marie Agnes gerestitueerd 1000 patakons, door de Baron opgenomen. Met een jaar interest tegen 5 % bedroeg de laatstgenoemde restitutie, in te Horst lopende munt, maar liefst 3360 gulden.

Patakon, geslagen onder Filips IV in Brussel, 1621 (waarde van 48 stuivers).

In 1709 restitueerde de rentmeester aan secretaris Verberck 3 ducats (12 gl.), die hij aan Jan Smulders (een rekrut ?) had voorgesloten. Voor een wissel van 800 patakons op Brussel moest aan bankier Jacquet te Roermond ruim 51 gl. worden betaald; daar kwamen nog bij de reiskosten gedurende 3 dagen met paard en voerman.

In februari 1711 reisde de rentmeester naar Venlo om te trachten geld op te nemen voor de Baron. In december van dat jaar restitueerde hij aan de erfgenamen Schenck een som van 1000 patakons, door de Baron opgenomen: met een jaar interest samen in Horster lopende munt 3360 gulden. In 1713 werd een wissel betaald van 100 dukaten, door de Baron aan Joris Eliens gegeven en door deze getransporteerd aan Mattheus Ruijters te Venray. Dit betekende voor het kasteel een uitgaafpost van ruim 488 gl.

Mevrouwe van Aefferden ontving in 1713/14 als restant van een obligatie van 400 patakons nog 634 gl. 15 st. ◀

MUNCKHOF

*Zorgeloos vervoer
begint bij Munckhof*

Tel. 077 397 8888
www.munckhof.nl

STRAATNAMEN IN AMERICA

Hay Mulders

Straatnamen hebben bijna allemaal een historische achtergrond. Velen zijn onwetend over de betekenis en de oorsprong van de naam van de straat waarin ze wonen.

In 1851 werd in de Gemeentewet vastgelegd dat straatnamen voortaan officieel vastgelegd moesten worden. Ook moest elk huis in een straat een vast nummer krijgen. Belangrijke reden voor dit besluit was dat het simpelweg steeds drukker werd overal. Dit was in de dorpen in de regio in die tijd nog niet zo van toepassing. Vooral in de steden kon de postbode mensen niet meer vinden en ook hulpdiensten zoals politie, brandweer en ambulance hadden moeite met het vinden van het juiste adres. Veel straten hadden in die periode al een naam in de volksmond, veelal werd deze naam overgenomen door de gemeenten en later aangenomen als officiële straatnaam.

De naam Amerika (aanvankelijk met een k) komen we het eerst tegen rond 1850.

America werd aanvankelijk aangeduid als Wijk C. Vanaf ca. 1895 werd America een zelfstandige parochie en werd het Wijk E genoemd. Alle huizen hadden een E aanduiding. Een klein wit geëmailleerd plaatje dat ergens bij de voordeur op het huis geschroefd werd. Twee van die plaatjes liggen in Oudheidkamer De Moeëk:

E 23 was van de fam. Geurts ('t Hof aan de Hofweg) en nummer E 77 van de fam. van Rens aan de Lorbaan.

In 1948 werden alle E-nummers omgezet naar de straatnamen met een eigen huisnummer . Later zijn sommige namen nogmaals gewijzigd. Dit was eind 1961. Toen werden er ook straten vernoemd naar personen.

Er werd dus nogal eens gewisseld van aanduiding. Ter illustratie: Op 13 april 1891 werd pastoor Johannes Jeuken ingeschreven als bewoner van huisnummer **C 5**, de toenmalige pastorie. In 1930 werd de 11e volkstelling gehouden en werd de vroegere pastorie bewoond door de Zusters met huisnummer **E 54**. Na de oorlog lag het H. Hartklooster (later huisartsenpraktijk en thans Het LaefHoês) op **Putweg 6** en vanaf 1961 werd het dus (zoals nu nog) **Pastoor Jeukenstraat 6**.

Een paar andere voorbeelden: De huidige Past. Jeukenstraat heette eerst Putweg.

De Nusseleinstraat was eerst Nieuwe Peeldijk en de Hofweg was eerst Oude Peeldijk.

De Wouterstraat werd Fabrieksweg genoemd (i.v.m. het turfstrooiselfabriek) .

De Gerard Smuldersstraat was oorspronkelijk de Lorbaan en een deel van deze Gerard Smuldersstraat was vroeger ook nog Meteriksebaan.

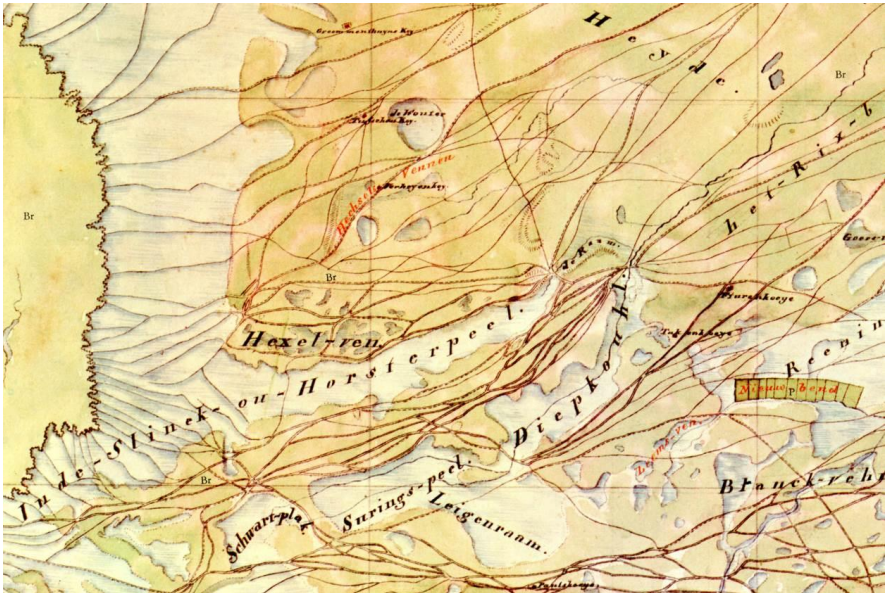
De gemeente is verantwoordelijk voor de straatnaamgeving. In de gemeente Horst aan de Maas laat de gemeente zich, indien mogelijk ,adviseren door de plaatselijke heemkundeverenigingen.

Voorbeelden hiervan zijn de straten in het gebied America Noord, waar vroeger een voetbalveld en later een ruitterterrein lag. Hier werd bij het kiezen van de straatnamen gekeken naar de laatste bestemming: Landauer, Sjees, Dissel en Eghaam.

Het voorheen moerassige gebied rond de beek, kreeg namen van moerasplanten, zoals Lisdodde en Sleutelbloem.

Ook werden er veel straten vernoemd naar personen: Evert Jegerings, Hub. Manders, Jacob v/d Munckhof, pastoor Jeuken, pastoor Jansen, Jacob Poels, meester Nusselein, meester Doenssen, Grad Poels, Martinus Rongen en Gerard Smulders.

Een aantal straatnamen werden afgeleid van de benamingen op de oude Tranchotkaart van begin 19^e eeuw: Wouterstraat, Diepe Kuilenstraat, Zwarte Plakweg, Raamweg en de Slengweg.

Veel straatnamen spreken voor zich: Bloemvenweg (hier lag vroeger een ven), Veenweg (aanwezigheid van veen), Vossenheuvel (aanwezigheid van de vos aan de rand van de Peel), Griendtsveenseweg (de weg naar Griendtsveen), Kerkbosweg (hier lag het bos van de kerk), Slikweg (slik is modder), Ericaplein (het Latijnse erica is heide), Kabroekstraat (bij de Kabroekse beek), Hofweg (naar de boerderij 't Hof), Caeciliahof (naar de naam van onze fanfare) en Oude en Nieuwe Peeldijk waren de eerste wegen van Horst richting Peel.

De Zouavenstraat genoemd naar de pauselijk zouaaf J. Vollenbergh, de Putweg (genoemd naar afgraving de Put), Peelheideweg en Laagheideweg (genoemd naar de aanwezigheid van heide), Graafsebosweg (de graaf van Wittenhorst had hier vroeger bossen liggen), de Wachtpostweg (hier lagen vroeger de wachtposten 14 en 15), Schaapherderweg (het gebied van schaapherder Derken Dorus), aan de Dorperpeelweg lag de ontgonnen Dorperpeel, de Midden Peelweg loopt dwars door de

Peel en de Saarweg ligt aan het gebied Saar. De Hoebertweg werd genoemd naar boerderij de Hoebert. De Schiksedijk loopt schiks (schuin) naar de Meterik.

Het Rustven stamt uit de tijd dat de omgeving America aangeduid werd als Metriks Rustven. Langs de Lorbaan liep een smalspoorlijntje met lorries.

Straatnaamborden zien we in de loop van de tijd in diverse uitvoeringen: De ene keer aan een paal, de andere keer op een paal of bevestigd aan een woonhuis.

America telt momenteel ca. 45 straten. De postcode is 5966. De 2 meest recente straatnamen zijn in 2017 in gebruik genomen. Het betreft de Grad Poelsstraat en de Meister Rongenstraat. Zij vormen onderdeel van het nieuwe uitbreidingsgebied aan de Wouterstraat / Kerkbosweg.

Mede op initiatief van de Werkgroep Oud America werden informatieborden geplaatst bij deze 2 straatnamen om zodoende mensen te informeren over de redenen waarom deze mensen een straatnaam naar zich vernoemd kregen. ◀

Meister Rongen

Martinus Rongen 1922

Fanfare St. Caecilia 1927

De Jonge Wacht 1935 (jeugdwereld)

"Meister" Martinus Rongen (1904-1987) heeft zich gedurende zijn hele leven op talloze manieren ingezet voor de Amerikaanse dorpsgemeenschap en ver daarbuiten. Zijn maatschappelijke betrokkenheid bij het dorp was groot, hij was initiatiefnemer en inspirerend; in vrijwel alle verenigingen bekleedde hij de voorzittersfunctie. Vele inwoners van America konden voor raad en daad bij "Meister" Rongen terecht. Als dorpsonderwijzer bracht hij zijn leerlingen - naast de gebruikelijke schoolvakken - veel liefde bij voor kunst en cultuur. In "zijn" dorp America bouwde hij na de eerste wereldoorlog het plaatselijke toneel- en muziekleven op; later was hij ook actief op regionaal en provinciaal niveau. Tientallen jaren was hij voorzitter en regisseur van de Amerikaanse Toneelvereniging "De Vrije Spelers", die met bijzondere uitvoeringen, zoals "De Zwarte Plak", "De Gouden Helm" en "De Vogel af", grote successen oogstte. Op zijn initiatief werd in 1945 in America een openluchttheater gebouwd met 500 vaste zitplaatsen.

Hij was oprichter en vervolgens 55 jaar voorzitter van Muziekvereniging "St. Caecilia". De muziekvereniging behaalde onder zijn voorzitterschap grote successen en werd o.a. twee keer wereldkampioen op het Wereld Muziek Concours in Kerkrade. In 1968 richtte hij het "Peeltoernooi" op, een muziektoernooi voor de Limburgse en Noord-Brabantse peeldorpen dat nog steeds springlevend is. Als blijk van erkenning en waardering werd de naam van het Peeltoernooi bij het 40-jarig bestaan gewijzigd in "Meister Rongen Peeltoernooi". www.meisterrongen.nl (scan de QR-code)

Openluchttheater Beukenhof1949

Als pastoor in toneelstuk "De vogel af" in 1954.

Onderwijzer in 1960

Informatiebord bij de Meister Rongenstraat Grad Poels

Fam. Poels - Emonts (Grad - 3^e van links)

1° Eiertal AVV 1942 (keeper)

Bestuur 50 jaar Boerenleenbank In 1958 (Grad linksboven)

Grad Poels 1919 - 2005 Grad is van onschatbare waarde geweest voor de ontwikkeling van het dorp America. Hij werd geboren op de Zwarte Plakweg. In de 2^e wereldoorlog was hij, met anderen uit de familie Poels actief in het verzet. Naast de zorg voor hun grote gezin (9 kinderen) en bedrijf, samen met zijn echtgenote Nelly, was Grad op diverse fronten actief voor de gemeenschap America.

Ruim 25 jaar was hij actief in het bestuur van de Boerenleenbank / RABO-bank, waarvan 10 jaar als voorzitter. Voor het comité America, de voorloper van de dorpsraad van 1949 tot begin 70-er jaren, organiseerde hij samen met andere voorzitters van diverse verenigingen allerhande "dorpsraadachtige" activiteiten.

Grad was actief als voetballer en vanaf 1949 gedurende 27 jaar als voorzitter van de plaatselijke voetbalclub AVV. De periode dat Grad voorzitter was werd gekenmerkt door een grote mate van activiteit. Grad was altijd heel erg betrokken en bevlogen. Op alle mogelijke manieren zette hij zich in voor zijn AVV. Hij had zitting in diverse commissies en trachtte hier de belangen van AVV zo goed mogelijk te behartigen. In 1974 trad Grad terug als voorzitter en ging het wat rustiger aan doen. Hij werd door de vereniging benoemd tot ere voorzitter.

Gedurende een aantal jaren was hij voorzitter van de KBO afd. America.

Hij was actief als biljarter bij de ouderenbiljarters en voor een aantal jaren voorzitter van de Federatie Ouderenbiljarters

Hij was medeoprichter en actief lid van de heemkundevereniging Werkgroep Oud - America. Vanaf de oprichting in 1979 tot 1997 was hij voorzitter. Eind 1997 werd hij benoemd tot ere - voorzitter.

Inzegening bankgebouw 1970

40 Jaar AVV (Grad links)

Ere voorzitter Oud - America 1997

Informatiebord Grad Poelsstraat

MONUMENTALE KERK HERRIJST

Jeu Derix

In oktober 1949 was de wederopbouw van de kerk in Broekhuizenvorst voltooid. Dit (kranten)artikel uit die periode doet daar verslag van. Het is aangevuld met foto's uit het archief van de historische kring Broekhuizen-Broekhuizenvorst.

De dagen dat Broekhuizenvorst zijn godsdienstige plechtigheden moet houden in een tot noodkerk ingerichte café – zaal, zijn geteld. Het vernietigingswerk van de Duitsers zijn weldra ongedaan gemaakt. Nadat de firma Nelissen in december vorig jaar met het herstelwerk was begonnen nadert de oude uit circa 1250 daterende

kerk nu snel het stadium van het definitieve herstel.

De oorspronkelijke bedoeling om het kerkgebouw reeds met Allerheiligen in te zegenen strandde op het niet op tijd gereed komen van de ramen. Maar op 8 december zal het dan zover zijn en vermoedelijk zal Vader Bisschop zijn co-adjutor Mgr. A. Hanssen, die immers een zoon van de parochie Broekhuizenvorst is, wel aanwijzen om de plechtige inzegening te

verrichten.

Met grote aandacht heeft de Rijksdienst voor Monumentenzorg erover gewaakt, dat de kerk tot in de kleinste details weer in zijn vroegere staat werd hersteld. De pogingen die sommigen wilden doen om de kerk uit de typische omwalling vrij te maken, werden terstond met een veto van deze instantie getroffen. En inderdaad, het monumentale karakter van deze kerk en de wijze waarop hij

tussen de huizen van het dorp is ingebouwd, zouden ieders inbreuk op de historische gegroeide verhoudingen tot een schennis maken van wat nu tot 't typische dorpsschoon gerekend mag worden. Wel heeft men de gelegenheid gebruikt om het gebouw te verstevigen zonder dat aan de historische vormen geweld werd aangedaan. Er is onder het dak een betonnen ringbalk aangelegd, terwijl betonnen dwarsbalken verder de bedekking schragen.

De Vorster parochianen mogen hun verre voorvaderen dankbaar zijn, dat deze met zoveel toewijding en offers een mooi Godshuis hebben willen bouwen, zodat Monumentenzorg anno 1949 er veel voor over had om het gebouw weer in zijn oorspronkelijke staat te herstellen. Het leeuwendeel van de fl. 240.000,- aan herstellkosten zal door het Rijk gedragen worden, maar desondanks blijft er voor de pastoor nog altijd de taak over een bedrag van ruim fl. 50.000,- bijeen te brengen. Maar met het voorbeeld van de voorvaderen voor ogen die ook niet geaarzeld hebben een werkelijk offer te brengen, lijkt het ook geen twijfel dat ook de tegenwoordige Broekhuizenvorsters zijn zorgen in deze aanzienlijk zullen verlichten.

Herrezen baken.

De Duitse klokkenrovers lieten de klokken van Vorst niet ongemoeid. De twee grootsten werden weggevoerd, terwijl de kleinste bleef hangen. Groot was de vreugde toen de klokken uit de 12^e en 14^e eeuw en reeds honderden jaren lang hun stem over het dorp hadden laten klinken, terugkeerden. Nu de toren is hersteld zullen de klokken spoedig opgehangen worden. De toren van Broekhuizenvorst is een der eersten, die weer in onze streek verrijst en vormt met zijn 47 meter hoogte nu reeds weer een baken tot in de wijde omgeving.

Toch veranderingen.

De pastoor koesterde wel plannen het interieur te veranderen. Zijn ideaal is om de ramen, die thans werden aangebracht in de toekomst te vervangen door gebrandschilderde ramen, overeenkomstig het streven dat in verschillende kerkgebouwen wordt uitgewerkt. Men verlangt niet meer terug naar de soms al te bonte muurschilderingen in de kerken, maar geeft de voorkeur aan de sfeervolle werking van het licht, zoals dit door gebrandschilderde ramen naar binnen valt. En dan de hoop ook de toestemming van

Rome te krijgen de kerk weer naar de Salvator Mundi, de redder der wereld, te dopen zoals deze tot 1800 heeft geheten. ◀

Kerk interieur voor de verwoesting

Interieur na de wederopbouw 1949

**- meer dan 100 bieren -
HET CAFÉ MET GEVOEL VOOR
BIER MET 'N TRADITIE**

**Venrayseweg 94, 5961 AJ Horst
Telefoon (077) 398 30 09**

Niel Beckers
Rijwielservice

van Merwijkstraat 47
5961 SB Horst
telefoon: 077-3986332

wielbeckersrijwielservice.nl

openingstijden: maandag t/m vrijdag; 19.00-20.00 uur

JACHTHONDEN IN TIENRAY

Harrie Raaijmakers

In de "Gazet van Limburg" van woensdag 11 april 1945 staat het volgende bericht:

Eerste Nederlandsche Jachthonden dresseerschool "Kennel Jagersheil" Tienray.

Langs deze weg wordt aan betrokkenen en belangstellenden medegedeeld, dat in de verschrikkelijke dagen van begin November ten gevolge van het oorlogsgeweld de volgende dieren om het leven zijn gekomen:

Lotte van de Huikert, eigenaar Merx Nieuwkuijk (N.B.)

Diana van Rodenwald, eigenaar Smeets Maas Beek (Lb)

Adda van Rodenwald, eigendom van Kennel Jagersheil

Alfa Jagersheil, eigendom van Kennel Jagersheil

Zes pups van Adda, eigendom van Kennel Jagersheil

Nog in leven en in goede conditie zijn:

Berna van Heizenberg, eigenaar Erens, Nieuwenhagen (Lb)

Lia van de Patrijzenhoeve, eigenaar Janssen Baarlo (Lb)

Bob vom Piezstal, eigendom van Kennel Jagersheil

Reina Jagersheil, eigendom van Kennel Jagersheil

Harras Jagersheil, eigendom van Kennel Jagersheil

Wij zullen ons zo spoedig mogelijk met betrokkenen persoonlijk verstaan.

De directie

August Knoops dreef deze kennel, die gevestigd was in de achtertuin van de familie Van Leest, Spoorstraat 45 in Tienray. De mannelijke honden werden in heel Nederland ingezet om voor nageslacht te zorgen.

De reu ging met de trein soms zelfs naar Groningen om daar een teef te dekken.

Martien van Leest heeft de hond tijdens die reis begeleid.

Hij was werkzaam bij de Nederlandse Spoorwegen en mocht gratis reizen.

Knoops kreeg het dekgeld en bovendien mocht hij een puppy uitzoeken.

Aangezien het een dresseerschool was, werd Martien Stigter aangetrokken.

Deze man is later jachtopziener geworden op de Veluwe.

Het bijzondere aan dit bericht is, dat allereerst de krantenlezers werden geïnformeerd en pas daarna de eigenaren. ◀

Pand Spoorstraat 45 Tienray

LANGS DE BOORDEN VAN DE PEEL

Een wandeling van het station via Horst naar het kasteel

Jos Jenniskens

Met het opschonen van een archief vond ik een kopie van een artikel uit een Katholieke Illustratie van eind 1800. De scribent beschrijft een bezoek aan Horst. Hij maakt een wandeling van het station naar Horst en de Kasteelruïne. De foto's bij dit artikel zijn voor zover mogelijk de foto's als in het artikel of vervangen door een foto met dezelfde informatie. Het lezen echt de moeite waard.

't Is een heel eindje van het station naar het dorp Horst; maar wij verkiezen toch een wandeling van een goed half uur boven het verblijf in een oude, onooglijke postkar, die dagelijks eenige malen, ten gerieve van de reizigers, die Horst bezoeken of verlaten, van het dorp naar het station *vice-versa* rijdt en die bij stil weder een heel eind ver kan gehoord worden. De weg leidt langs typische Limburgsche huizen en huisjes, waaronder er niet weinig zijn op te merken met een uithangbord, waarop woorden als: bier, wijn, tapper en dergelijke te lezen staan.

Doch

Wij hebben nog geen dorstig keelgat
En wenschen geen natte fourage,
zoodat wij
Vooreerst nog niet drinken ons buiksken zat
In Bachus' hermitage

Nu, Limburg is een Nederlandsch Dorado voor herbergen, estaminets, cafe's, Wirtshausen, afspanningen, koffiehuisen enz. enz. en Horst heeft ook in dit opzicht een echt Limburgsch voorkomen.

De weg vertoont alle goede eigenschappen die een weg maar hebben kan. Hij is effen als een dansvloer – een wielrijder zou er den hoed voor afnemen en hem in zijn gids met een sterretje aantekenen – hij is aan weerskanten beplant met boomen; doch zonder dat dit het uitzicht hinderlijk is.

De boomen zijn wel geen majestueuze eiken, maar zij leveren toch een niet onaardig gezicht op, vooral nu hun roode bessen in de zomerzon glinsteren. Het veld langs den weg biedt weinig

afwisseling. Rogge-, boekweit- en aardappelakkers liggen er in schijnbare wanorde door elkander. Onderweg is het niet erg druk. Wandelaars van beroep zijn er, geloof ik, te Horst zeer weinig; maar wie zal dezen kant kiezen om van de schoone natuur te gaan genieten? Een eindje oor ons uit rijden een paar karren, ongeveer van hetzelfde maaksel als waarop Hildebrand en Vlerk eenmaal plaats namen en wanneer wij hun paarden wat meer van naderbij konden bekijken, dan geloof ik dat de gedachte aan Christoffel Hermans en diens stappertje wel in ons op zou komen. Achter ons kondigt een geschreeuw als van een miniatuur spoortrein den nieuwen tijd aan: een paar wielrijders in echt costuum snorren ons als een pijl uit den boog voorbij en kunnen den ernstig gestemden mensch herinneren aan de snelheid des levens. Dat die aardige knapen zich daar op het oogenblik veel mee plagen, geloof ik niet, evenmin als wij ons zelve. Men gaat geen uitstapjes door Limburg doen om bespiegelingen over het menschelijke leven te houden.

Onze weg brengt ons vanzelf op het marktplein, maar aan de ingang van de dorpskom, nabij het heerenhuis met zijn prachtig groen, zal de photograaf zijn toestel plaatsen. Twee dames verschijnen op de stoep; een wielrijder springt van zijn fiets en houdt even stil, terwijl de jachthond, die hem vergezelt, den linker poot op den trapper zet; eenige schoolkinderen kunnen ook hier het landschap illustreeren; er zijn er van verschillende leeftijd en uit verschillende standen. De jeugd begrijpt dadelijk wat er te doen is; zij schaart zich bij elkander en stelt zich in positie, maar blijft op een eerbiedigen afstand. 't Is of dat groepje op deze wijze meer geposeerd heeft.

Aan de ingang van het dorp Horst

En nu naar het centrum der uitgestrekte gemeente Horst: het marktplein. 't Is omzoomd door flinke huizen, waaronder gezellige herbergen; ook de kerk en het raadhuis liggen er langs.

De kerk van Horst is een van die merkwaardige oude, Gotische kerken, gelijk er het hertogdom Limburg den oudheidminnar nog zoovele ter bewondering aanbiedt. Zij dagtekent uit de veertiende eeuw en haar sierlijke pilaren en haar prachtige gewelf maken op den bezoeker den gunstigen indruk. Deze kerk, toegewijd aan den H. Lambertus, bevat een schat aan oudheden, gelijk alleen mogelijk is in die streken, waar de R.K. godsdienst door de eeuwen heen onverhinderd is uitgeoefend. Haar steenen doopvont dagteekent uit de elfde eeuw; het schoone beeld – de Moeder van Smarten met het lichaam van haar goddelijke Zoon op den schoot – is een kunststuk uit dn bloeitijd der Gothiek (14^e eeuw).

Het Lieve Vrouwenbeeld *a deux faces*, vroeger door een stralenkrans omgeven van het O.L.V. koor ahangende, wordt zoo om zijn sierlijkheid, als om zijn zeldzaamheid, zeer geroemd. Een dergelijk beeld versiert ook de heerlijke kerk van Venray, waarnaar het, gelijk de overlevering meldt, in 1648 even voor de sluiting der R.K. kerken in de Meierij, uit Deurne zou zijn heengevoerd.

Als een kunststuk van Gotischen stijl wordt o.a. ook genoemd een prachtige vergulde zilveren monstrans uit het begin der 15^e eeuw.

Buiten tegen de kerk staat in steen een voorstelling van het lijden des Zaligmakers, bestaande uit een *Ecce Homo*, een kolom met symbolen en een reliëf, voorstellende de *Missa Bolsena*, gecelebreerd in tegenwoordigheid van Paus en kardinalen. Onder de Consecratie verschijnt Christus in menselijke gedaante. Jammer, dat dit schoon, oud beeldhouwwerk uit het laatste der 15^e eeuw aan weer en wind is blootgesteld. Voorheen stond het in de kerk, waar het voorzeker beter bewaard was dan in de open lucht. Kenners roemen het als een der beste beeldhouwwerken uit het laatste der 15^e eeuw.

Beeldhouwwerk uit de 15^e eeuw bij de kerk van Horst

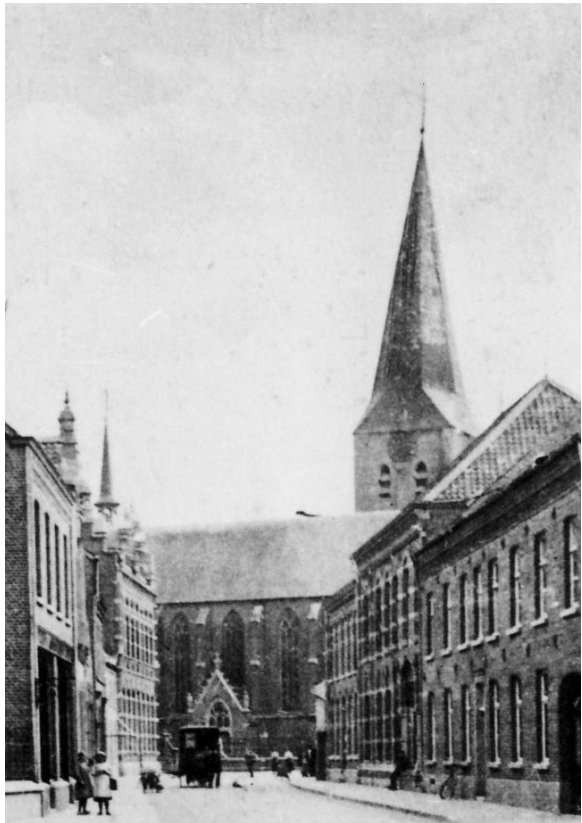
Treed men nu van de zijde der markt de kerk binnen, dan valt het oog aanstonds op een sierlijken zerksteen, die eenmaal het verheven praalgraf dekte van Jhr. Johan van Wittenhorst, den Alden, die den 3^e Juli 1569 overleed. Dat graf bevindt zich in het groote koor der kerk, maar den steen heeft men, om meer ruimte in het koor te hebben, verplaatst, en achter in de kerk in den muur gemetseld. In fraai reliëf beeldhouwwerk geeft hij de beeltenis van den overledene, in harnas gekleed, en die zijner echgenoot, met hun wapenschilden en die der aanverwante familien. Op den steen leest men: Anno 1569 den 3^e July sterf Jan van Wittenhorst, heer zu der Horst, Conincl.majest raet en drost des lants Kessel.

Grafzerk van Johan van Wittenhorst in de kerk van Horst

De toren, welke zich aan de westzijde dezer kerk verheft, moge al met een hooge spits prijken, veel sierlijks is er niet aan te bespeuren. De klokken echter zijn hoogst merkwaardig, niet alleen om haren ouderdom, maar ook om haren krachtigen, vollen toon. De oudste, de St. Jansklok, dagteekent van 1405; de groote klok, een geschenk van Jhr. Jan van Wittenhorst en diens gemalin Juduca van Wees (+ 1572), draagt het jaartal 1537 en is gegoten door Aelbert Hachmans te Kleef.

Zij moet zeer zwaar zijn, want, toen zij naar de kerk gevoerd werd, stortte de "Smaelbrug" onder haar last in. Het kerkbestuur liet de brug herstellen en nam voortaan het onderhoud voor zijn rekening. Er wordt verteld, dat men bij gunstigen wind het gelui dezer klok vaak op de wallen der stad Gelder gehoord heeft. 't Zou ver zijn.

De kerk te Horst

Dagteekent de kerk van Horst uit de veertiende eeuw, het raadhuis, dat zich aan de nadere zijde der markt verheft, telt nog pas enkele jaren en is in oud-Hollandschen stijl gebouwd.

Met zijn trapgevels en ornamentwerk maakt het een aangenaamen indruk. Het benedengedeelte is in gebruik bij de Harmonie, die weldra haar tachtigsten verjaardag zal vieren en ver in den omtrek beroemd is.

Het gemeentehuis

In de gemeenten om De Peel zijn in de laatste jaren nog enkele nieuwe raadhuisen verrezen. Die van Venray en Horst zijn zeer smaakvol, dat van Deurne wint het van alle in grootte.

Die Peel is voor de omliggende gemeenten een goudmijn geworden, en zoo ooit het "Sesam, open u" in Noord-Brabant of Limburg toepassing heeft gevonden, dan voorzeker is het hier. En de berg opende zich en toonde zijne schatten.

En nu naar de ruïne, naar de puinhopen van het vermaarde Huis ter Horst!

We volgen den grindweg naar Venray en komen na een goed kwartier wandelens aan de Molenbeek, die in de Peel haar oorsprong vindt en zich in de Maas ontlast. Hier slaan wij rechtsaf

en bereiken langs de vervallen oprijlaan de pachterswoning. Een groote karnhond kondigt door luid geblaf onze komst aan; de pachter verschijnt, wenscht ons beleefdelijk goeden dag en op de vraag, of wij de ruïne zien kunnen, geeft hij leuk ten antwoord “Dat zal aan uw oogen liggen; Gaat ze maar zien, ge zult den weg wel vinden.” Na den hond het zwijgen opgelegd te hebben, stapt hij weer binnen en laat ons beiden ongestoord onzen gang gaan tusschen mergelblokken en struikgewas. De hond heeft zich verborgen achter een fraaien gevelstee, waarop benevens het jaartal 1661 een wapen is uitgebeiteld. Sic transit gloria mundi! (red.: Zo vergaat de wereldse grootsheid). Die steen , weleer boven den ingang eener adellijke woning prijkende, maakt thans deel uit van een hondehok!

Ruïne van het huis ter Horst

En de diepste stilte heerscht hier om ons heen. “Niets spreekt meer tot den denkenden geest dan puinen” heeft August Snieders ergens geschreven, en bij het beschouwen van deze ruïne, rijzen er onwillekeurig allerlei gedachten in onzen geest op. Hier kan men de waarheid gevoelen van de regels:

Geen muren
Verduren
Der uren geweld

Alles rondom ons predikt hier vergankelijkheid. Ja.

Daar vaart langs heel de wereld
Een woeste doodsorkaan
De scheppingen der menschen
Verrijzen en vergaan.

De wereldvorsten bouwen
Paleizen uit de rots;
De maarschalk der vergelding,
De tijd, verbreekt hun trots.

(Schaepman Aya Sofia)

...Waar het oog thans over met ruigte en struiken bewassen puinhopen ziet, daar verhief zich tot in deze eeuw nog een trotsche, middeleeuwse burg uit breede grachten. De tufsteen, waarvan een gedeelte was opgetrokken, wees op een hoogen ouderdom. De geschiedenis neemt de krijgshafigheid en de trouw zijner heeren aan hun vorsten; en wat zij deden voor den dienst van Gods Huis, dat zal de nakomelingsschap nog getuigen, als deze puinhopen reeds lang zijn weggeruimd zijn. De klokken, die ten kerkdienst roepen, het hoogaltaar, de predikstoel enz. enz., 't zijn alle geschenken, door de heeren van Horst aan het Huis des Heeren gedaan. *Sic transit!* (red: zo staat er geschreven).

De beide rachten hebben geen water meer; een schaap staat er rustig te grazen tusschen de braamstruiken. Van de met goudleer behangen kapel is niets meer te onderscheiden, in de gevangenskelder groeien distels en struweelen.

De laatste heer van Horst, baron Frans Clemens von Furstenberg, overleed den 24^e februari 1827, niet op zijn adelijk huis, maar in de woning van een zijner pachters, waar hij, geheel onnodig, in een omgeving beneden zijn stand de laatste jaren zijns levens had doorgebracht. Allerlei verhalen omtrent zijn zonderling gedrag zijn nog in omloop.

Een tekening van het slot, gelijk het zich nog in 1830 vertoonde, bevindt zich in het uitstekende werk van den heer Adolf Steffends: *Geschiedenis der aloude Heerlijkheid en der Heeren van ter Horst* (Roermond 1888). Het was toen reeds in verval. In 1840 begon men het kasteel bij gedeelten voor afbraak te verkoopen en zoo is er heden ten dage niets meer overgebleven dan die uitgestrekte puinhoopen met hun geheimzinnige sagen.

Wij hebben onze onderzoekingen gestaakt. Weldra zullen wij deze plek verlaten. Maar terwijl wij op den mergelsteen neerzitten en genieten van het schoone landschap rondom ons, komt een hond snuffelende in onze nabijheid. 't Is dezelfde, dien we straks, met den linker poot op het rijwiel, voor het heerenhuis in de straat aantreffen. Zijn meester is ginds op een honderd passen van ons in het weiland. De vélocipedist is in een jager herschapen.

Welke figuur uit onzen tijd zou beter bij deze ruïne passen dan een zoon van Nimrod? En boven op het breede stuk muur, zullen jager en hond plaats nemen tegen een achtergrond van groen gebladerte. En de flegmatieke drijver, met zijn aarden pijpje in den mond, zal poseeren tegen dien schoorsteen, waaruit de uil nog 's avonds zijn akelig geroep doet hooren en den bijgelovige den schrik in het harte jaagt.

De mensch in het landschap, hij verhoogt er de levendigheid van. ◀

(Stoomdruk van LUTKIE & CRANENBURG, 's Bosch)

DE OORLOGSGRAVEN STICHTING (deel 2)

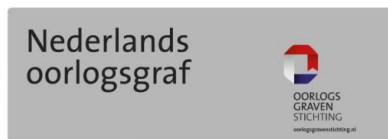
Hans Steenmetz

Hans Steenmetz is consultant voor de Oorlogsgraven Stichting in de gemeenten Horst aan de Maas en Venray. Hieronder volgt deel 2 van een serie van 3 over de werkzaamheden van de stichting.

Erratum/Aanvulling

Naar aanleiding en in relatie tot het vorige artikel is er een speciale ontwikkeling. Sinds vorig jaar (2016) is de Stichting (OGS) begonnen met het vervangen van alle OGS verwijz borden bij de ingangen van de begraafplaatsen in Nederland waar zich ST (Stichtingsgraven), MR (Militaire Rijksgraven), en CR- (Civiele Rijks) graven bevinden. De nieuwe borden zijn in de nieuwe huisstijl. De beheerders van deze begraafplaatsen zijn ingelicht. Op sommige begraafplaatsen is al een nieuw bordje bevestigd maar nog lang niet overal. Hieronder treft u de voorbeelden aan van de nieuwe borden (enkelvoud en meervoud).

of

Het bord als aanduiding voor Gemeenebest graven blijft, maar het Nederlandse bord wordt drastisch gewijzigd. Op begraafplaatsen in de regio zullen er dus diversen worden geplaatst.

Deel 2. VERVOLG

1. ALGEMEEN.

In het voorgaande Deel 1 van dit artikel, opgenomen in INFO LGOG Kring ter Horst nr 56 van maart 2017, is globaal beschreven hoe de zorg van de oorlogsgraven in Nederland en Europa is geregeld. Dit deel gaat vooral over de andere graven in de wereld met name het Verre Oosten en Indonesië (het voormalig Nederlands Indië).

2. OGS IN LANDEN VAN DE WERELD.

Zoals eerder gezegd liggen er duizenden Nederlandse Oorlogsslachtoffers over de hele wereld. Daar waar ze verspreid liggen of in kleine groepen zijn ze veelal opgenomen in de Organisatie van de Commonwealth War Grave Commission, zoals de graven van die stichting in ons land zijn ondergebracht in de OGS.

Kom je waar ook ter wereld op een CWC War Cemetery en kijk je over de toppen van zerken kun je zo nationaliteiten herkennen, ofschoon de stenen ogenschijnlijk hetzelfde zijn. Dat geldt vooral in het westen (Europa). Op Erevelden in het Verre Oosten zijn grote afwijkingen ofschoon, zoals eerder gezegd; op CWC velden is die regel wel van kracht. Op door het “gastland” ter beschikking gestelde grond kan dus een afwijkend model het geval zijn die voor die nationaliteit kenmerkend is.

3. INDONESIE EN HET VERRE OOSTEN.

Indonesië is en een apart hoofdstuk. In Indonesië zijn door de eeuwen heen veel gewapende conflicten geweest. Het Koloniale tijdperk heeft veel slachtoffers geleverd. Het gros van de slachtoffers zijn samengebracht op een **9 tal** erevelden in Indonesië. Daar is een permanente bemanning van Indonesische werkkrachten, met het Hoofdkwartier op **Menteng Pulo bij Jakarta.**

Sumatra (Aceh) staat niet op dit kaartje)

Op de negen Nederlandse erevelden in Indonesië liggen bijna **25.000 slachtoffers** van de strijd in voormalig Nederlands-Indië begraven, zowel militairen als burgers. Oorspronkelijk lagen hun graven op **22 erevelden**, verspreid over de hele archipel. Tussen 1946 en 1950 werden deze aangelegd door de Leger gravendienst van het **Koninklijk Nederlands- Indisch Leger**.

Na de soevereiniteitsoverdracht (27-12-1949) werden in de jaren zestig in overleg met de Indonesische regering de graven hoofdzakelijk geconcentreerd op het eiland **Java**. Twee bleven op de oorspronkelijk locatie. Dat waren de Erebegraafplaats op Ambon en die op Sumatra bij Aceh (Peutjoet).

4. DE URN IN HET NATIONAAL MONUMENT.

Na de soevereiniteits overdracht werd, op 29 april 1950 tijdens een plechtigheid, een urn met daarin aarde van al de **22** toen nog bestaande Erevelden in Indonesië, bijgezet in het voorlopige Nationale Monument in het Damplantsoen in Amsterdam. Een verzilverde urn werd geplaatst in een z.g. urn- tabernakel van sonohout, versierd met snijwerk. Drie vlakken toonden de Nederlandse Leeuw Het vierde voerde een heraldisch wapen met de spreuk "**Pro Rege, Lege et Grege**".

Bij de onthulling van het definitieve huidige Monument op de Dam, werd de urn definitief in het monument opgenomen op 4 mei 1956.

Amsterdam 29 april 1950

De Nederlandse vlag met daarop de Indische urn, bevattende, de met bloed doordrenkte aarde van de slagvelden uit Indië, wordt bijgezet in het Monument op het toen zo geheten Damplantsoen.

5. OVERGEBLEVEN EREVELDEN IN INDONESIAË.

• Ereveld “MENTENG PULO”. ± 4000

Op dit ereveld vonden her begravingen plaats van de stoffelijke resten afkomstig uit: Banjarmasin (1961), Tarakan (1964), Menado (1965), Palembang (1967), Balikpapan (1967), Makassar (1968), en Cililitan (1968). Op “**Menteng Pulo**” liggen thans meer dan **4.000** doden. Het Ereveld ligt aan de rand van Jakarta. Er liggen (burger en militaire) slachtoffers uit de Japanse kampen en Nederlandse militairen die om het leven kwamen in de periode “Bersiap” en van de “Politionele acties” (1945-1949).

Grafbord van een verzamelgraf met stoffelijke resten die elders zijn opgegraven. Rechts Islamitische graven en de Simultaankerk.¹

Het Ereveld beschikt over een zogenaamde “Simultaankerk”

(Een simultaneüm is een kerk die door meerdere religies wordt gebruikt voor hun erediensten. B.v. in de Gemeente Eijsden, Hulst en Geulle hebben langere tijd van dit fenomeen voortkomend uit Partagetraktaat van 1661 gebruik gemaakt” zie <https://nl.wikipedia.org/wiki/Simultaankerk>)

Op het ereveld springt die “Simultaankerk” het meest in het oog. De bouw was gereed in 1950. Het rechthoekige schip eindigt in een altaarruimte. De toegang tot de kapel bestaat uit twee deuren, die naar buiten openstaan. In het middenstuk valt het oog op een ijzeren smeedwerk met de symbolen van de schepping.

In de klokkentoren hangt een klok met de inscriptie: “De dank van het volk ten vromen tolk, tamp ik boven de graven van die hun trouw aan het rood- wit- blauw, in stof en as hier staven”.

Naast de Simultaankerk ligt het Columbarium (Urnenmuur). In de nissen bevinden zich **754 urnen** met de asresten van in **Japan** omgekomen en daar gecremeerde Nederlandse krijgsgevangenen.

- **Ereveld “PEUTJOET”. ± 2200 KNIL soldaten.**

De oudste (militaire) begraafplaats op Noord Sumatra ligt in **Atjeh** (ook Aceh.). In het Maleis heet het “Kerkhof Peucut” (Kerkhof Peutjut) Er liggen veel civiele graven van functionarissen en veel sultans met hun familie uit de regio. Het is gelegen vlakbij de oude stad **Kota Radja**. Deze stad heet tegenwoordig **Banda Aceh**. De naam is uit het Maleis afgeleid van “**Phoë-teu-tjoet**”, wat “favoriete zoon” of “kleine zoon van de heer” zou betekenen. Gedurende de **tsunami** van Kerstmis 2004, is de stad en het Ereveld zwaar beschadigd.

Er liggen ruim **2200** soldaten vooral van het voormalige **KNIL**. Dit zijn over het algemeen soldaten die gevallen zijn voor de inval van Japan in 1942. Het is dan ook een ereveld wat niet door de OGS wordt beheerd en gesteund. Het wordt onderhouden door een Nederlandse

Stichting en Indonesië.

<http://www.dodenakkers.nl/artikelen/buitenland/647-peutjoet.html>

- **Ereveld PANDU. ± 4000**

*Twee beelden links en rechts zijn gekleed zoals het KNIL was geüniformeerd
Links de Memorial Table*

De naam betekent “**Verkenner**”, waar die betekenis voor staat is onduidelijk. Op dit ereveld rusten heel ook veel militairen van het **KNIL**, die omkwamen in de strijd tegen de Japanners, maar ook vele burgers uit de interneringskampen in en rond **Bandung**. Ook in de onrustige tijd na de capitulatie van Japan in

1945 waren vele slachtoffers te betreuen, (de “Bersiap”) burgers zowel als militairen waaronder velen van de Koninklijke Landmacht.

Op het hoogste punt van het ereveld staat het vlaggenmonument met in de voet de namen van de plaatsen waar gevochten is. Op dit monument bevinden zich gedenkplaten met de namen van de gesneuvelden van de “**Ciater-** en **Subangstellingen**”, de laatste verdedigingslinies voor **Bandung** in 1942 tegen de Japanners. Tevens staan hier het KNIL- monument en de tombe voor de “Onbekende soldaat” en voor de “Onbekende burger”. <http://tjaterstelling.jouwweb.nl/massa-executie>

- **Ereveld LEUWIGAJAH bij Cimahi. ± 5200**

Het Ereveld is geplaatst op een oorspronkelijk braakliggend terrein achter de gemeentelijke begraafplaats.

Tijdens de bezettingsjaren door de Japanners werd dit terrein gebruikt door de Japanse soldaten om de gesneuvelde soldaten en gevangenen uit de nabijgelegen interneringskampen te begraven. Pas na de oorlog is er een begraafplaats van gemaakt, dit heeft vele herbegravenissen tot gevolg gehad. Pas op 20 december 1949 heeft de Nederlandse overheid deze begraafplaats aangemerkt als Ereveld. Aan de achterzijde van het ereveld staat een vlaggenmast in een klein perkje, achter deze mast kan men afdalen naar een klein hofje waar een gedenksteen is geplaatst ter nagedachtenis van alle slachtoffers die in de jaren 1942-1945 omkwamen tijdens de beruchte zeetransporten in Zuidoost- Azië. De gedenkplaat werd hier op
21 september 1984 geplaatst.

Er wordt nog jaarlijks op 18 september herdacht dat het Japanse vrachtschip **Junyo Maru** ter hoogte van **Benkulen** aan Sumatra's westkust werd getorpedeerd op 18 september 1944 door HMS "Tradewind", een Britse onderzeeboot. Er waren **2.300** krijgsgevangenen en **4.200** inheemse dwangarbeiders (romusha's) aan boord en er kwamen ruim **5.600** mensen om. Een verschrikkelijk verhaal.

(<http://anderetijden.nl/aflevering/515/De-ondergang-van-de-Junyo-Maru>).

Het **ereveld** is een van de grootste in Indonesië en het grootste veld in beheer van de Nederlands Oorlogsgravenstichting. Er liggen ruim ± **5200 Nederlandse graven**. Begin **jaren zestig** zijn veel soldaten hier herbegraven omdat er toen tien erevelden uit de omgeving zijn opgeheven; dat waren de **Erevelden Muntok (1960), Padang (1962), Tarakan (1964), Medan (1966), Palembang (1967) en Balikpapan (1967)**. De gesneuvelden die op de vier andere begraafplaatsen lagen zijn herbegraven op **Ereveld Ancol**.(zie 5.) Na alle herbegravingen telt deze begraafplaats nu meer dan **5.200** graven.

- **Ereveld ANCOL bij Tandjong Priok. ± 2000**

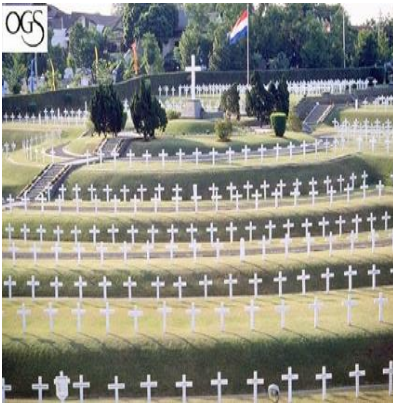

Het ereveld "Ancol" ligt aan de kust bij Jakarta (Tandjong Priok).

Het is het "**Ereveld der Geëxecuteerden**". De Japanse bezetters executeerden in de laatste oorlogsdagen vele honderden mannen en vrouwen, die deel hadden genomen aan onder andere het Indisch verzet. Daarvoor hadden zij een afgelegen, ontoegankelijke plaats uitgezocht, een vloedbos aan de kust, waar zij dachten ongezien hun gang te kunnen gaan.

Een doofstomme, Chinese tempelwachter kon echter na de oorlog getuigen van hun wandaden. De slachtoffers werden naamloos begraven en konden meestal daarna niet meer geïdentificeerd worden. Later werden ook elders geëxecuteerde slachtoffers op dit ereveld herbegraven. Onder veel grafkruizen liggen dus vooral onbekende Nederlanders die door de Japanners willekeurig zijn geëxecuteerd.

- **Ereveld CANDI bij Semarang. ± 1000.**

Het Candi ereveld is gelegen in de heuvels even ten zuiden van Semarang

Op dit Ereveld zijn uitsluitend Nederlandse militairen begraven. Het werd aangelegd op initiatief van de militairen van het eerste contingent Nederlandse troepen (de “Tijger-brigade”), dat 12 maart 1946 bij Semarang aan land kwam. Oorspronkelijk was het de bedoeling om hier voor zover mogelijk alle naoorlogse, in Midden- Java gesneuvelde, militairen te (her)begraven. Maar naderhand werd dit ereveld tevens bestemd als begraafplaats voor de militaire slachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog, die verspreid in Midden- Java waren begraven.

- **Ereveld KALIBANTENG bij Semarang. ± 3100.**

Het beroemde beeldje van de “Kampjongen” wat ook in Bronbeek in het Herdenkingspark als replica is opgenomen.

Ingeklemd tussen de luchthaven van **Semarang** en de **Jalan Siliwangi**, de vroegere Grote Postweg, ligt het Ereveld **Kalibanteng**. Hier liggen ruim **3.100** oorlogsslachtoffers begraven. Het overgrote deel van deze slachtoffers zijn burgers uit de beruchte Japanse interneringskampen van Midden- Java, zoals **Ambarawa**, **Banju Biroe**, **Lampersari** en **Karangpanas**. Veel vrouwen en kinderen liggen hier begraven. Voor hen werden op het Ereveld het “Vrouwenmonument” en het “Jongenskampenmonument” opgericht.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden jongens vanaf 10 tot en met 15 jaar bij hun moeder uit de vrouwenkampen weggehaald en ondergebracht in jongenskampen of aparte afdelingen van de mannenkampen. De Japanse bezetter verplichtte hen tot het verrichten van slavenarbeid, waaronder het bewerken en omspitten van landbouwgrond, het graven van vijvers en het kappen van bomen.

Bijbegravingen van elders , Tarakan, Palembang, Balikpapan en Makassar, brengen het hier begraven aantal doden op **3.095**. Het is niet echt bekend hoeveel slachtoffers hier liggen omdat velen onbekend zijn en veel stoffelijk resten zijn “geschud”. Bij de (her) begravingen kon en of werd vaak geen rekening worden gehouden met het sorteren.

- **Ereveld KEMBANG KOENIG. ± 5000**

Het Ereveld “Kembang Koenig” (“Gele Bloem”)

Het Ereveld “**Kembang Koenig**” (“Gele Bloem”) ligt vlakbij **Soerabaja**. Onder de ruim **5000** hier begraven slachtoffers liggen veel marinemensen, maar ook veel van de andere militairen en burgers. Op dit Ereveld staat het Karel Doorman-monument als herinnering aan de schout-bij-nacht Doorman en alle opvarenden van de schepen, die in de slag in de Javazee op 28 februari ten onder gingen. Bijbegravingen uit Tarakan, Kupang, Ambon, Balikpapan, Makassar, Nieuw-Guinea.

- **Ereveld AMBON. ± 185.**

De Gemeenbest Begraafplaats op Ambon. De Nederlandse leeuw geeft de nationaliteit weer

In Galala, Tantui op Ambon bevond zich tijdens de periode van 1942 tot 1945 een groot Japans kamp voor geallieerde krijgsgevangenen. Op dezelfde plaats werd later door het Britse Commonwealth War Graves Commission een ereveld

aangelegd waar militairen uit Australië, Canada, het Verenigd Koninkrijk, India, Nieuw-Zeeland, Pakistan en uit het voormalige Nederlands-Indië bijgezet werden. Het aantal **Nederlandse graven op ereveld Ambon bedraagt 185**. Oorspronkelijk was er ook een Nederlands ereveld Ambon. Dit ereveld is echter in 1967 opgeheven. De stoffelijke resten van de slachtoffers zijn toen overgebracht naar Java en herbegraven op het ereveld Kembang Kuning in Surabaya.

Tot zover dit deel, in een derde deel zullen een aantal velden buiten Indonesië ter sprake komen. ◀

*Consul Oorlogsgravenstichting
Horst aan de Maas en Venray
Hans Steenmetz
0773986334*

MELDERSLO IN DE KRANT VÓÓR 1940

Jörgen Dinnissen

Bij de Koninklijke Bibliotheek en het Gemeentearchief Roermond kunnen we toegang krijgen tot verschillende gedigitaliseerde oude kranten uit onze regio: *Limburger Koerier*, *Limburgs(ch) Dagblad*, *Venloosche Courant*, *Venloosch Weekblad*, *Venloosch Nieuwsblad* en *Nieuwe Venlosche Courant*. In deze bijdrage een paar krenten uit de pap van en over Melderslo.

Wij hebben voor u in detail gekeken welke krantenknipsels er zijn door te zoeken op 'Melderslo', 'Meldersloo', 'Eikelenbos' of 'Eikelenbosch'. Als zoekresultaat krijgen we duizenden krantenartikelen.

Delpher Kranten

Melderslo or Meldersloo or Eikelenbos or Eikelenbosch

4.669 krantenartikelen gevonden voor:

Melderslo of Meldersloo of Eikelenbos of Eikelenbosch x "01-01-1618" x t/m "31-12-1939" x

Zoekresultaten

Aantal resultaten: **206**

Zoekresultaten in 'Delpher' en 'Gemeentearchief Roermond' vóór jaar 1940. Respectievelijk 4.669 en 206 krantenartikelen.

Schrikt u niet! Eén moord, inbraken, afgebrande woningen, veel mensen waarvan openbaar spullen verkocht werden, mensen die failliet werden verklaard. De eerste krantenvermeldingen van Melderslo en Eikelenbos zijn bijna zonder uitzondering aankondigingen van openbare verkopen door notarissen.

Oudste vermelding Melderslo(o) en Eikelenbos(ch)

De oudste vermelding van Melderslo, in de digitaal toegankelijke kranten, dateert van 2 mei 1863. Het betreft een aankondiging, in het *Venloosch Weekblad*, van een openbare verkoop door notaris Haffmans (residerende te Helden), in het logement het Groenewoud, van een in Melderslo gelegen huis met tuin, weide en bouwland.

d Op Maandag 11 Mei 1863 om 2 ure 's namiddags te Horst in het logement het Groenewoud op verzoek van *P. J. Coenders* te Meerlo.

Een HUIS met TUIN gelegen te Horst in de straat, naast Jakob Camps en den Heer E. Haffmans.

Daarna ten verzoeke van *Jakob Nelissen* te Horst, 34 roeden 60 ellen HOOILAND gelegen te Horst in de Stokterbeemden sectie B n° 530.

12 roeden BOUWLAND aldaar op het Hoogveld, sectie C n° 1167.

Daarna op verzoek van *Theodoor Verhaag* te Horst,

Een HUIS met TUIN, WEIDE en BOUWLAND gelegen te Horst aan den **Melderslo**, aan mate 1 bunder 58 roeden 5 ellen, kadastraal bekend sectie C nummer 43, 44, 82, 1073, 1075 en 1338.

Oudste vermelding Melderslo. 'Venloosch Weekblad' van 2 mei 1863.

De oudste vermelding van Eikelenbos is een kleine twee maanden jonger, namelijk van 27 juni 1863. Ze komt eveneens uit het *Venloosch Weekblad* en ook dit betreft een openbare verkoop door notaris Haffmans.

De Notaris HAFFMANS,
residerende te Helden, zal publiek verkoopen:

Op Maandag 6 Julij 1863 's namiddags ten
1 uur te Horst aan den **Eikelenbosch**, op ver-
zoeke van *Reynders*:
9 bunder 60 roeden ROGGE;
2 beste wanmolens, eenige roodwilgen en cana-
daboomen, te ruimen in den winter.

Oudste vermelding Eikelenbosch. 'Venloosch Weekblad' van 27 juni 1863.

Herschrijving geschiedenis fanfare en lagere school

Het beschikbaar komen van al deze informatie uit kranten leidt er ook toe dat de geschiedenis van Melderslo deels herschreven zal moeten worden. Bijvoorbeeld voor de oprichtingsdatum van de Melderslose fanfare Eendracht. Deze werd opgericht in april 1925. Dat staat vast. Niet bekend was dat Melderslo al eerder een fanfare of muziekkorps had, die onder dezelfde naam actief was. Drie berichten uit het *Venloosch Weekblad* van 1893 tonen dit aan. Een lang leven lijkt dit eerste Eendracht niet beschoren te zijn geweest, want berichten van later datum ontbreken.

NIEUW !
Muziekkorps Melderslo
zal morgen, Zondag, voor het eerst, eene
Uitvoering geven
waaraan de **Fanfare 't Röhring** zal
deelnemen. *De Commissie.*

Vermelding muziekkorps Melderslo. 'Venloosch Weekblad' van 15 juli 1893.

In 1916 wees het hoofd van de school in Horst, in een schrijven aan de Horster gemeenteraad, op de overbevolking van de klassen. De wethouder Drabbels stelde voor om een school in Melderslo te bouwen. Wat niet bekend was, is dat in 1902 de bewoners van Melderslo en Eikelenbos al een poging daartoe deden.

HORST. In de laatst gehouden gemeenteraadsvergadering is op voorstel van den Voorzitter besloten tot aflossing van eenige kapitalen aan heeren Raadsleden welbekend, doch volgens het beweren van den heer Burgemeester is het minder wenschelijk deze te publiceeren. Met de afgeloste gelden zullen dan de kosten van het postkantoor plus minus f 15 000 enz gedekt worden, en kan het geld, dat zich op 't grootboek bevindt, daarop gesteld blijven.

— De bewoners der gehuchten **Melderslo** en **Eikelenbosch** wendden pogingen aan ter verkrijging eener school in die buurtschap.

*School in Melderslo.
'Maas- en Roerbode' van
1 juli 1902.*

Eén dode, inbraak, jachtwetovertreiding, wild zwijn en een brand

Na een vechtpartij in Melderslo een dode na een dodelijke steek.

— In den avond van jl. Zondag had voor eene herberg in het gehucht **Melderslo** onder Horst eene vechtpartij plaats, waarbij zekere P. zijn tegenstander F. B. voor den grond sloeg. Laatsgenoemde vervolgens huiswaarts keerende, ontmoette onder weg zijn ouderen broeder, aan wien hij zijn wedervaren bekend maakte; deze laatste ijde hierop den aanrander zijns broeders achterna en er greep eene tweede worsteling plaats, met dat gevolg dat, toen P. eenige oogenblikken later weder door zijn gezelschap werd aangetroffen, hij reeds zieltogende was; hij had nog den tijd aan zijne kameraden te verhalen dat J. F. B. hem een dodelijken steek had toegebracht, en overleed eenige uren later in zijne woning, werwaarts hij heengeleid was.

De Justicie van Roermond heeft Dingsdag daaraanvolgende een onderzoek ter plaatse ingesteld, en na een lijkschouwing en getuigenverhoor te hebben gehouden, den dader naar Roermond doen overbrengen.

*Dode voor een herberg in
Melderslo. 'Maas- en
Roerbode' van 2 maart 1878.*

Diefstal van goud, zilver,

rode koraal en geld bij familie Lenders terwijl zij in het veld werkzaam waren.

Terwijl de daglooner Mathijs Lenders en vrouw te Horst-Melderslo Woensdag voormiddag in 't veld werkzaam waren, werd ten hunnen huize ingebroken. De dief of dieven hebben door een venstertje de houten pin, welke aan de binnenzijde op de staldeur stak, weggenomen en tevens een gegrendelde zolderluik verbroken. Ontvreemd is: 1 gouden kruis met plaat en ketting, 1 gouden ring, zilveren halsslot met 4 rijen roode koralen, 2 gouden 10-markstukken, 2 thalers, 1 rijksdaalder, eenige marken en klein geld, te zamen p. m. f. 25. Verdacht worden een paar Duitschers. De politie doet onderzoek.

Diefstal. 'Venloosch Weekblad' van 25 augustus 1894.

Veroordeling jachtwetovertreiding door P.J.J. te Melderslo: bedrag van 4 gulden of 2 dagen cel.

Kantongerecht te Venlo.

Gisteren zijn veroordeeld wegens:

Jachtwetovertreiding: P. J. J. te Melderslo f 4 of 2 dagen; H. S. en W. T. te Maasbree, ieder f 5, f 2 en f 3 of 6 dagen; J. H. te Venray f 8 of 4 dagen; W. G. en H. H. te Venray, ieder f 5 of 3 dagen.

Jachtwetovertreiding. 'Venloosche courant' van 31 oktober 1896.

Zwijnenjacht na ontdekken van een spoor van een wild varken.

— Aan 't gehucht „Melderslo” houdt zich reeds eenige dagen een wild varken op. De jagers hebben zijn spoor ontdekt en zijn er op uit gegaan om het beest te doden. 't Is hier zeldzaam dat de jagers op de zwijnenjacht kunnen gaan.

Spoor van wild varken. 'Nieuwe Venlosche courant' van 9 december 1909.

Een krantenartikel met afbeelding. Afgebrande woning Alards.

Vorige week is de akkermanswoning van Alb. Alards te Melderslo tot den grond toe afgebrand. Bijna alles kwam in de vlammen om.

Woningbrand. 'Mooi Limburg' van 20 juni 1936.

Weblinks

Koninklijke Bibliotheek: www.delpher.nl

Gemeentearchief Roermond:

www.roermond.x-cago.com/kranten/searcha.do

DE STREEKGEVANGENIS IN HUYS TER HORST

Huub Hendrix

Bij een rondleiding door enkele enthousiaste vrijwilligers op de kasteelruïne te Horst was de bezichtiging van de gerestaureerde gevangenis de aanleiding om enig onderzoek te doen naar het functioneren van deze gevangenis op Huys ter Horst in de 16de eeuw. Na een stukje algemene geschiedenis zullen we aan de hand van enkele archiefbronnen proberen inzicht te krijgen in de gang van zaken rond deze gevangenis.

*Gerestaureerde
gevangenistoren met in de
beneden verdieping de
gevangenis (situatie zomer
2016).*

Voor we ons afvragen wie er in deze gevangenis van Huys ter Horst belandden, in welke periode, en hoe een en ander in zijn werk ging, oriënteren we ons eerst even in de streekgeschiedenis. Er waren immers periodes dat deze gevangenis niet alleen voor het gerichtsg gebied of kerspel van Horst diende, maar ook fungeerde als streekgevangenis. Dat was in tijden dat de heer van Ter Horst ook de functie van ambtman van het Land van Kessel vervulde. Dan was deze gevangenis ook de opbergplaats voor geboefte uit zijn ambtsgebied.

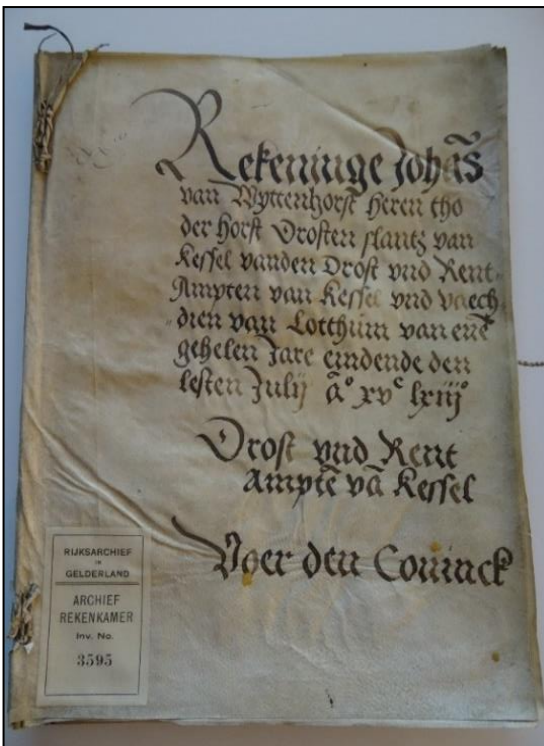
Voor ons onderzoek bekijken we enkele rekeningen van de Horster heren die ook de functie van ambtman uitoefenden.¹⁾ Hiervoor nemen we enkele rekeningen van Johan van Wittenhorst senior (1523-1569), (zijn grafsteen bevindt zich in de Horster kerk, zie ook artikel LANGS DE BOORDEN VAN DE PEEL) en Johan van Wittenhorst junior (1569-1580). Het is van belang dat we een indruk krijgen van het gebied waar de ambtmannen hun functie uitoefenden. Immers wie in deze kerspels ofwel dorpen een ernstige misdaad pleegde, kwam in aanmerking voor gevangenhouding op Huys ter Horst.

Niet elke plaats in het Land van Kessel viel onder het ambt. Het Land van Kessel was het gebied aan de linker zijde van de Maas van Kessel tot en met Venray, waarbij de Peel in het westen de grens vormde. Onder het ambt vielen de kerspels of dorpen: Venray, Wanssum, Swolgen-Broekhuizenvorst, Sevenum, Helden, Bree, Blerick, Baarlo en Kessel. De oude heerlijkheden zoals Geijsteren, Oostrum-Spralant, Oirlo, Meerlo, Blitterswijk, Oijen, Broekhuizen, en Grubbenvorst met een eigen heer en gerichtsbank vielen niet onder het ambt. De rechtspraak in de voogdij Lottum, wat lijfstraffen betrof, viel tot 1608 wel onder het ambt Kessel.²⁾ In het opschrift van de op perkament geschreven rekening uit het jaar 1562/1563 zien we dit terug.

Het is onwaarschijnlijk dat er in de gevangenis van Huys ter Horst standaard martelwerktuigen aanwezig waren. In het proces tegen de gevangene speelde de scherprechter (beul) een belangrijke rol.³⁾ De omgang met martelwerktuig was beroepsmatig voorbehouden aan een “eerzame” beul, die zijn “gereedschap” zelf mee bracht.

Maar voor huidige bezoekers aan de gerestaureerde gevangenis is het wel mooi het gebruik te visualiseren door de aanwezigheid van martelwerktuig.

Of bij de restauratie van de gevangenis rekening is gehouden met de bouwkundige onderzoeken, die onder leiding van Prof. dr. Renaud (+2007) in de zeventiger jaren plaats hebben gevonden, kan ik niet beoordelen. Helaas zijn de opgravingsvondsten voor een groot deel verloren gegaan bij een brand in 2008, een ongelukkig voorval, dat in Horst weinig aandacht kreeg. 4) Laten we terug keren naar de hiervoor vermelde rekeningen van de ambtmannen Van Wittenhorst uit de 16de eeuw

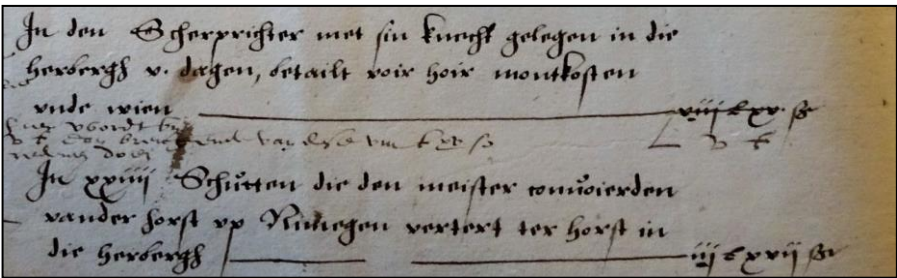
“Rekeninghe Johans van Wittenhorst heren tho der Horst drosten slantz van Kessel vanden drost und rentampten van Kessel und vaechdien van Lotthum van ene gehelen jare eindende den lesten julij anno XV LXIII (1563) Drost und rent ampte van Kessel, Voer den Coninck”. (Geldersarchief Arnhem, archief rekenkamer inv.nr. 3595)

In de rekeningen van de ambtman staan ook de inkomsten van breuken of boetes vermeld voor delicten. Deze boetes komen voort uit overtredingen zoals iemand uitschelden of uit de hand gelopen ruzies, waarbij vaak gewonden vielen. Maar voor ons onderzoek naar wie gevangen werden gehouden op Huys ter Horst moeten we naar de zwaardere delicten kijken. Deze misdadigers werden door de gerechtsbode van het betreffende dorp uit het ambt waar het misdrijf had plaats gevonden, naar Huys ter Horst gebracht. Het vonnis werd door de gerichtslieden van het betreffende dorp vaak in Horst geveld, maar de uitvoering vond weer plaats in hun eigen dorp. Uitzondering is Lottum waar geen lijfstraffen werden uitgevoerd. Laten we enkele straffen, van kwaad tot erger, die de Horster gevangenen kregen bekijken. In de rekening van Johan van Wittenhorst senior staat genoteerd dat in september 1559, door de gerechtsbode van Sevenum een gevangene op Huys ter Horst werd gebracht. Nadat deze door de scherprechter Hans Trubell een keer was gepijnigd, bekende hij zijn daad. Het vonnis bestond uit brandmerken . De scherprechter Trubell verbleef gedurende de procesgang ongebruikelijk op Huys ter Horst. Hij werd ruim van kost en drank voorzien, waarvoor de drost graag een vergoeding wilde hebben. Bij de declaratie voor deze ongebruikelijke gang van zaken gaf de drost aan dat zijn huis te ver weg van het dorp en de herbergen lag, wat onpraktisch zou zijn geweest. Maar hij gaf ook aan dat zijn voorkeur was dat de "Meester" (beul) zoals gebruikelijk in een herberg verbleef, en niet op zijn kosten op Huys ter Horst.⁵⁾

Drost ordinantie to hebben, so sijn huis
 ein stuck wegs vanden Dorp und vanden
 herbergen licht daer ome idt ungeligen
 is dem Meister inder herbergen tho wese
 doch solde die Drost dess voele liever unt
 ledicht wesen

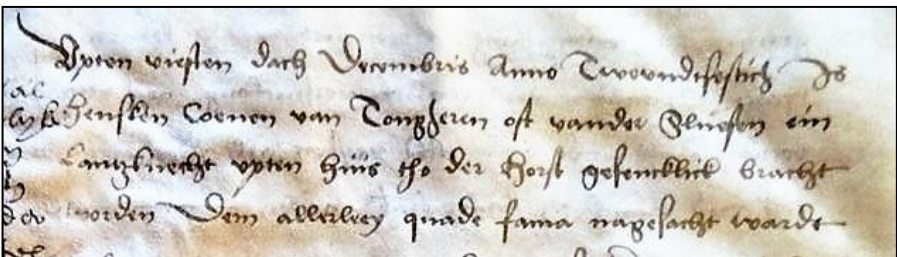
.. drost ordinantie to hebben, so sijn huis ein stuck wegs vanden dorp und vanden herbergen licht daer ome idt ungeligen is dem Meister inder herbergen tho wese doch solde die drosst dess voele liever untledicht wesen..

De rekening van Johan van Wittenhorst junior uit het boekjaar 1575-1576, maakt melding van het afleveren van een gevangene op Huis ter Horst door de gerichtsbode van Helden. Deze gevangene of misdadiger wordt in de rekening genoemd "Jan den Bosen". Gedurende dit proces verbleef de scherprechter 5 dagen in een Horster herberg. 6) Het vonnis van deze "Jan den Bosen" bestond uit radbraken. Na uitvoering van het vonnis werd de scherprechter veilig terug gebracht naar Nijmegen, door de vierentwintig schutten van het land van Kessel.

Item den scherprichter met sin knecht gelegen in die herbergh V dagen, betaelt hoir montkosten unde wien (1575-1576) item XXIII (24) schutten die den meister convoierden van der Horst op Nimegen vertert ter Horst in die herbergh.

Op 5 december 1562 werden twee misdadigers met de namen Hensken en Lambert voor 14 dagen opgesloten in de gevangenis op Huys ter Horst. :

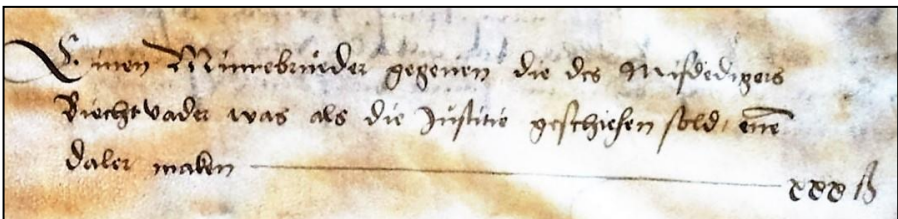

“Op den vijften dach decembris anno twee und sestig is Hensken Coenen van Tongheren oft vander Sluesen ein lantz-knecht upten huis tho der Horst gefencklick gebracht worden dem allerleeij quade fama nagesacht wardt”. (1562)

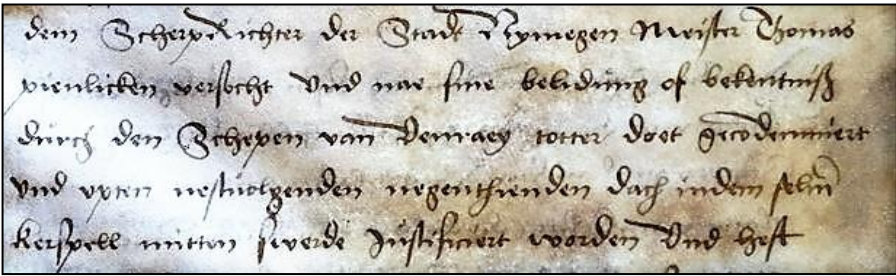
De gevangen genomen Lambert werd na deze 14 dagen vrijgelaten wegens gebrek aan bewijs. Maar het lot van zijn medegevangene Hensken Coenen, was veel dramatischer.

Voor de kosten van “kost en drank” tijdens het verblijf in de gevangenis op Huys ter Horst werd 3 stuivers per gevangene per dag gedeclareerd. En volgens het Horster gewoonrecht, moesten altijd twee inwoners van Horst s’nachts de gevangenen bewaken zolang die zich op het Huys ter Horst bevonden.⁷⁾

Voor Hensken werd de scherprechtter (beul) Thomas met zijn knecht te Nijmegen opgehaald door een voerman, en naar Huys ter Horst gebracht. Hun verblijf op Huys ter Horst duurde zeven dagen. Deze periode was nodig om onderzoek te verrichten en navraag te doen over Henskens levenswandel en zijn gepleegde misdrijven. De beul Thomas had Hensken drie maal gepijnigd voordat deze zijn bekentenis aflegde. Voor het pijnigen en het uitvoeren van de justitie met het zwaard (onthoofden) declareerde hij elf Keulse ridders en achttien stuivers. Bij de uitvoering van het vonnis waren aanwezig scholtis, schepenen van Venray, gerechtsboden, en de schutten van het land van Kessel met inwoners. Deze laatste waren met de inwoners, naar oud gewoonrecht om de gerechtsgang te bevestigingen, met klokgelui opgeroepen.⁸⁾ De aanwezigheid van de inwoners gaf aan dat het vonnis door de plaatselijke gerichtsbank, bezet met mensen uit hun gemeenschap, ook zeker namens hun werd uitgevoerd. Hiermee kreeg het vonnis draagvlak, en voor de slachtoffers uit hun gemeenschap enige maten van rechtvaardiging en “genoegdoening”. Voor de uitvoering van het vonnis werd Hensken nog de biecht afgenomen door een minderbroeder, die hiervoor een daler voor ontving.

Einen minrebrueder gegeben die des misdedigers biechtvader was als die justitie geschiehen sold eine daler maken XXX st.

dem Scherprichter der Stadt Nijmegen Meister Thomas
pienlicken versocht und nae sine beliding of bekentniss
durch den Schepen van Venraey totter doet gecodenniert
und vvan nestvolgenden negenthienden dag indem selm
kerspell mitten swerde justifiert worden und heft

“.. dem scherprichter der stadt Nijmegen meister Thomas pienlicken versocht und nae sine beliding of bekentniss durch den schepen van Venraey totter doet gecodenniert und upten nestvolgenden negenthienden dach indem selve kerspell mitten swerde justificiert worden und heft...”.

Na drie keer te zijn gepijnigd door de scherprechter (beul) meester Thomas uit Nijmegen, en na de bekentenis van Hensken werd hij te Venray op 19 december 1562 onthoofd. ◀

- 1) Publications LGOG, 2000-2001, M. Flokstra, Ambt en Land van Kessel pag. 263 verso 326.
- 2) RHCL, Archief Gelderse Rekenkamer Roermond, inv.nr. 104 folio 105 v – 106 verso.(1 jun 1608)
- 3) Publications LGOG, 2006, P. Vullings, Geacht en veracht, genezer en beul. Pag. 97 verso 187.
- 4) Brand Faculteit Bouwkunde TU Delft (2008 mei 13)
- 5) Gelders Archief Arnhem, Archief Rekenkamer inventarisnr. 3593.(rekening 1559-1560)
- 6) Gelders Archief Arnhem, Archief Rekenkamer inventarisnr. 3614.(rekening 1575-1576)
- 7) Adolf Stevens, Geschiedenis aloude heerlijkheid en der Heeren van ter Horst, Roermond 1888, pagina 14.
- 8) Gelders Archief Arnhem, Archief Rekenkamer inventaris nr. 3595.(rekening 1562-1563)

Aangenaam: Meander Grondverwerving en Advies

Meander is een onafhankelijk, middelgroot adviesbureau op het gebied van onroerende zaken. Vanuit ons hoofdkantoor en regiokantoor bedienen wij rijksinstaties, provincies, lokale overheden, nutsbedrijven en andere opdrachtgevers.

Kijk voor meer informatie op www.meanderbv.nl
of neem contact op met ons hoofdkantoor op tel. (0485) 33 65 43

LEZINGEN, CURSUSSEN en EXCURSIES

De verslagen van de lezingen en excursies worden na de lezing of excursie op de website van het LGOG kring Ter Horst geplaatst. www.lgogterhorst.nl. Mocht u niet in de gelegenheid zijn de website te raadplegen, dan kunt u contact opnemen met de secretaris.

Geplande activiteiten 2017-2018:

Wo 13 september 2017

Lezing: “Geluk”, film Marijn Poels + lezing prof. H. Kasper over “arbeidsmigranten”

Wo 4 oktober 2017

Extra lezing: 800 jaar Horst door dhr. Jan Duijf

Wo 8 november 2017

Lezing: “Nederlands-Duitse grens vanaf 1815” door dhr. Ragdy v.d. Hoek

Wo 13 december 2017

Lezing: Reformatie, mevr. Margriet Gosker

Wo 24 januari 2018

Lezing: Bep Bakhuys, dhr. Gerrit v.d. Vorst

Wo 7 maart 2018

Jaarvergadering plus lezing dhr. Bolhuis over “karakteristieke panden in de gemeente Horst aan de Maas”

Wo 11 april 2018

Lezing, nog niet nader bekend.

Dinsdagen; 30 januari + 6, 20 en 27 februari 2018

Wintercursus: “Latijnse teksten”, door de heer Guus Janssen.

Za 14 april 2018

Eendaagse excursie.

BESTUUR LGOG KRING TER HORST

Voorzitter:

Dhr. drs. M.P.G.M. van den Munckhof, (Marcel)
Harrie Driessenstraat 3, 5961 TT Horst. Tel: (077)3981833
vdmunckhof.m@gmail.com

Secretaris en vice-voorzitter:

Dhr. P.J.T. Vissers, (Jan)
Hertog Willemlaan 16, 5961 TK Horst. Tel: (077)3984140
secretariaat@lgogterhorst.nl

Penningmeester:

Dhr. P. Jakobs R.T., (Peter)
Mgr Aertsstraat 54, 5866 BJ Swolgen. Tel 0637437188
peter.jakobs.swolgen@gmail.com

Lid:

Mw. W.J.G. Seuren-Keijsers, (Mien)
De Donckstraat 41, 5975 AB Sevenum. Tel: (077)4671443
pwa.seuren@home.nl

Lid:

Dhr. ing. P.J.M. Jakobs, (Pieter)
Gastendonkstraat 15, 5961 JW Horst. Tel: (077)3986873
lgog@lgogterhorst.nl

Lid:

Dhr. A.H. Snellen (Arie)
Nieuwe Baan 6, 5865 AN Tienray. Tel: (0478)692196
arie48@ziggo.nl

Lid:

Dhr J Hesen (Jan)
Albert Schweitzerstraat 2, 5961 HC, Horst. Tel. (077) 3988036
he120133@telfortglasvezel.nl

Verspreiding convocaten/persberichten:

Dhr. drs. W.J. Moorman, (Wim)
Pastoor Notermansstraat 11, 5964 AG, Meterik. Tel: (077)3981606
wim.moorman@hetnet.nl